

Антоніо ГАЗЗАНТІ ПУЛЬЄЗЕ ДІ КОТРОНЕ,
*Надзвичайний і Повноважний Посол
Суверенного Військового Ордену
Госпітальєрів Святого Іоанна Єрусалимського,
Родосу і Мальти*

ГУМАНІТАРНА ДИПЛОМАТІЯ

Посольство Суверенного Військового Мальтійського Ордену в Україні у співпраці з Інститутом міжнародних відносин Національного університету імені Тараса Шевченка організували міжнародну конференцію «Гуманітарна дипломатія». Вона відбулася в Києві 4 грудня 2017 року. Серед присутніх були представники українських церков, Організації Об'єднаних Націй, Міжнародного товариства Червоного Хреста, представники Мальтійської служби допомоги в Україні, дипломатичного та академічного товариств. Питання гуманітарної дипломатії вважається одним із найважливіших і основних поточних пунктів діяльності Мальтійського Ордену.

Концепція гуманітарної дипломатії бере свій початок зі складного і визначного досвіду, набутого Міжнародним комітетом Червоного Хреста під час Другої світової війни. На жаль, постійні війни практично унеможливають належний захист прав і свобод людей, призводячи до появи великої кількості нових жертв: йдеться не лише про військовополонених, а й про цілі етнічні групи, яких прирікають на рабство чи винищення, депортують, відштовхують тощо. Водночас неважливо, є це військові чи цивільні, чоловіки чи жінки, люди старшого віку чи діти. У такому драматичному контексті основним завданням постає гарантія гуманного ставлення до цих людей. Саме така потреба лежить в основі гуманітарної дипломатії, яка опирається на три стовпи Міжнародного комітету Червоного Хреста: репутація, неупередженість і нейтральність.

Лише та установа, яка була загальноновизнаною і володіла цими характеристиками, могла конструктивно діяти на всіх етапах гуманітарної дипломатії. Як цього вдалося досягнути? На той час підхід до розв'язання

гуманітарних проблем, спричинених війною, виявився революційним. Вочевидь, що в певних випадках для досягнення конкретних результатів, гуманітарна діяльність повинна була долати будь-які потенційні ідеологічні заперечення сторін, які перебувають в стані війни. Особливо це стосувалося тих, котрі несли найбільшу відповідальність за конфлікт і його спустошливі наслідки. З іншого боку, спроби розпочати діалог із політичними режимами будь-якого спрямування, зокрема із найбільш радикальними й тоталітарними, давали можливість знаходити нові шляхи ведення діяльності на користь жертв війни в більш системний і відчутний спосіб. Вони не були мовчазними учасниками. Ці люди майстерно формували надійну мережу дипломатичних зв'язків, спрямованих на створення цінних каналів для комунікації, які були б достатньо корисними для отримання кращих результатів.

Унаслідок глобалізації гуманітарна діяльність також змушена була пристосуватися до основних трансформаційних історичних подій. Відтепер сторони конфлікту стали не просто державами: як правило це різні суб'єкти, склад яких, місцезнаходження, основа, джерела фінансування, а також конкретна мета практично поза зоною визначення. Тому з ними стало важче підтримувати діалог. Ця ситуація ще більше погіршується внаслідок впливу засобів масової інформації, де надана інформація більше не є професійно неупередженою, а, навпаки, завдяки складним технологіям перетворилася на інструмент безсумнівного впливу. За такого розвитку подій стратегії «контакту» (взаємин) гуманітарної дипломатії також повинні були розвиватися. Втім їхній принцип залишився незмінним: відкрити на всіх можливих рівнях канали (засоби, шляхи) для комунікації з тими, хто має політичну владу, а також «вирішувати» та використовувати будь-яку можливість для того, аби впливати на їхні рішення для підтримки жертв війни.

Серед усіх можливостей, використовуючи міжнародну арену для запуску масштабних кампаній, процес підвищення обізнаності про гуманітарні проблеми перетворився на особливо необхідний метод, а також на ще один спосіб впливу на політичний вибір тих, хто не турбується про те, що стане непопулярним у глобалізованому міжнародному суспільстві.

Звісно, беззаперечним залишається той факт, що чим вища репутація та сильніша довіра до тих, хто застосовує стратегії гуманітарної дипломатії, тим кращими будуть їхні результати. Крім того, і досі вважається, що поєднання дипломатії й гуманітарної діяльності може призвести до появи несподіваних взаємодій, шляхом застосування традиційних і формальних систем або ж унаслідок обрання нових та неформальних способів.

Так, ми підійшли до загальної теоретизації гуманітарної дипломатії. Міжнародна федерація Червоного Хреста зазначила, що мета, до якої

має прагнути гуманітарна дипломатія, полягає у: кращому піклуванні соціально незахищених прошарків населення з боку влади; встановленні більш тісного зв'язку з людьми, які приймають рішення, формуючи здатність впливати на них; постійному веденні діалогу як на національному, так і на міжнародному рівнях; покращенні прозорості і здатності залучення до обговорення тих, хто працює в галузі гуманітарної дипломатії; посиленні можливості керувати всіма корисними ресурсами; співпраці з іншими суб'єктами, які переслідують ту ж гуманітарну мету.

Крім того, стверджують, що до складу гуманітарної дипломатії входять «захист», «переговори», «спілкування», «формальні угоди» та будь-які інші заходи, які можуть принести користь у досягненні поставленої мети. Тобто кінцева мета гуманітарної дипломатії полягає у її здатності скеровувати осіб, здатних приймати рішення, для роботи заради найбільш «вразливих» людей, цілком дотримуючись основоположних гуманітарних принципів.

Верховний Комісар ООН у справах біженців висловив подібні позиції і визначення, хоча в контексті Організації Об'єднаних Націй концепцію «гуманітарної дипломатії» все ще не було належним чином теоретизовано. Втім, подібно до Міжнародного Червоного Хреста, ООН підкреслює основні принципи незалежності, нейтральності й неупередженості. Їх мета, як правило, збігається й полягає в захисті, допомозі та пошуку рішень для біженців, осіб без громадянства і нужденних. Якщо говорити предметніше, то гуманітарна дипломатія повинна спрямовувати свої дії на всі кризові ситуації, не лише державні, а й на недержавні суб'єкти міжнародного права, брати до уваги те, що її мета полягає у відкритті кордонів і створенні гуманітарних коридорів, що зможе забезпечити надання безпосередньої допомоги біженцям. Головна мета полягає у створенні тривалих рішень, уникаючи тимчасових і нестабільних альтернатив.

Саме на цих засадах було сформовано гуманітарну дипломатію Суверенного Військового Мальтійського Ордену разом з усіма його особливостями. Великий Магістр під час своєї промови перед дипломатичним корпусом 12 січня 2016 року на базі місії Ордену зазначив, що нині є діалог, метою якого є створення мостів (взаємозв'язків) і підтримання миру між людьми та урядами. Втім, щоби досягнути цієї мети, необхідно надати відповіді і представити політичні рішення з довгостроковими проектами й метою. Крім того, Орден постійно наголошує на існуванні жахливої ситуації, що склалася з мільйонами біженців у світі, із труднощами, які зазвичай виникають у державах, у яких спостерігається збільшення їхньої кількості. Для того, щоби покращити житлові умови цих людей, необхідно постійно надавати соціальну підтримку й медичну допомогу, навіть тоді, коли увага громадськості до цієї проблеми починає згасати. Крім того,

*Міжнародна конференція «Гуманітарна дипломатія», 04.11.2017
International conference "Humanitarian Diplomacy", 04.11.2017*

Мальтійський Орден також наголошує на тому факті, що гуманітарні дії – які застосовуються під час будь-якої кризи, зокрема під час епідемій чи природних катастроф, можуть віднайти подальшу важливу рушійну силу в духовних цінностях, які лежать в основі релігійних організацій. Таке спостереження відкриває нові та цікаві перспективи, які, за умов належної координації здатні створити безпрецедентні поєднання для подолання критичних ситуацій, таких як бідність, хвороби і війна. Втім необхідно завжди дотримуватися певної мети, як завжди робив Мальтійський Орден із часів свого заснування понад дев'ятсот років тому. Релігійні переконання можуть зміцнювати зв'язки й надавати безмежне натхнення організаціям, які працюють у гуманітарній сфері. Проте це ніколи не повинно ставати причиною дискримінації нужденних. Гуманітарна дипломатія Мальтійського Ордену сформована на цінностях незалежності, аполітичності, нейтральності і відсутності територіальних чи комерційних інтересів, відіграє визначну роль у розвитку й підтримці своєї діяльності на користь малозабезпечених прошарків населення без жодної дискримінації. Складна всесвітня мережа дипломатичних представників Ордену доводить свою важливість у контексті, в якому, з одного боку, є тенденція до практично надмірної глобалізації, а з іншого – спостерігаються хибні спроби роз'єднати традиційні старші держави на користь широкої низки

суворо локальних общин. Загалом 106 посольств Мальтійського Ордену сприяють проведенню гуманітарних заходів в усьому світі завдяки постійному контакту з урядами держав, у яких вони акредитовані. Крім того, завдяки угодам про міжнародну співпрацю стало можливим інтегрувати медичне обладнання Ордену в національні системи охорони здоров'я. З'явилася можливість підтримувати імпорту гуманітарних товарів і обладнання, прискорюючи так обробку й отримання податкових пільг, а також сприяння (іноді в співпраці з установами Об'єднаних Націй) створенню гуманітарних коридорів, що забезпечує краще управління в кризових регіонах.

Гуманітарна дипломатія Ордену також відіграє фундаментальну роль у підтримці діяльності щодо протидії торгівлі людьми шляхом системної й постійної роботи для підвищення обізнаності серед населення. Зокрема, це питання створення програм для економічного і соціального розвитку держав, у яких спостерігається найбільший потік мігрантів, доцільний розподіл ресурсів, необхідність укладання угод про примирення між сторонами, а також ефективне застосування положень Женевської конвенції, підписаної в 1951 році. Дипломатія Ордену особливо дотримується цього останнього пункту. На всіх можливих аренах (міжнародних зустрічах) необхідно повторно підтвердити гуманітарні цінності, встановлені Женевською конвенцією, зважаючи на жахливі наслідки Другої світової війни. Сьогодні ця діяльність набирає ще більшого значення, коли до конфліктів залучаються так звані «недержавні суб'єкти міжнародного права», які, застосовуючи різні типи екстремізму, зазвичай не турбуються про дотримання правил конвенції. Ця ситуація породила трагедію жертв збройних конфліктів, яким Орден надає особливу допомогу, звертаючи увагу на вплив біженців у Європі та в усьому світі.

Мальтійська служба, Міжнародна агенція Ордену з надання гуманітарної допомоги нині допомагають (разом з іншими організаціями) людям, що залишилися без житла в Іраку, Туреччині й Лівані; хто мігрує до Греції та південного узбережжя Італії, так званого Балканського шляху, а також жертвам зони конфлікту на Сході України. Не кажучи вже про допомогу жертвам епідемій і природних катастроф із Кенії, Південного Судану, Кот-д'Івуару, Камеруну, Філіппін і, зовсім нещодавно, жертвам землетрусу в центральній Італії.

Втім, як зазначалося раніше, дипломатія Ордену також відкриває нові обрії. У травні 2015 року в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй, Суверенний Мальтійський Орден організував симпозиум «Релігія в процесі гуманітарної діяльності». Його метою було підвищення ролі релігійних установ і організацій у процесі зменшення конфліктів, у забезпеченні поваги до прав людини, протидії тому, що дедалі більше людей «залиша-

ється остронь». Іншими словами, підкреслювався потенціал складного світу релігійних організацій, не лише з огляду надання допомоги нужденним, а й щодо розповсюдження міжнародного гуманітарного права, запобігання конфлікту, управління ресурсами тощо.

На симпозіумі було визначено доволі конструктивні зауваження, серед яких Ордену було рекомендовано продовжувати використання своєї дипломатичної мережі не лише задля підтримки гуманітарної діяльності, а й встановлення діалогу між різними сторонами. Знову ж таки, традиційна роль посередника, яку Орден виконував упродовж своєї тривалої історії, вийшла назовні. Це не якась абстрактна теорія, а цілком конкретна і плідна практика. Пригадаймо лише нещодавній випадок: у жовтні 2015 року в Магістральному палаці в Римі Орден організував зустріч двох лівійських представників із Тобрука і Тріполі, за участі Верховного Комісара ООН із питань біженців і представників Міністерства закордонних справ Італії. Дискусія виявилася доволі конструктивною й завершилася прийняттям спільного рішення щодо розв'язання проблеми, пов'язаної з боротьбою проти торгівлі людьми та посиленням застосування гуманітарного права в країні.

Дипломатичну і гуманітарну діяльність Мальтійського Ордену також було повторно підтверджено під час «Світового гуманітарного саміту», котрий проходив у Стамбулі в травні 2016 року. До пріоритетів Ордену, згаданих під час цієї міжнародної зустрічі, належать: доступ до жертв, безпека гуманітарних працівників, кодифікація й застосування міжнародного гуманітарного права та гарантування поваги до гуманітарних принципів, як із боку держав-учасників, так і з боку недержавних суб'єктів міжнародного права.

Повертаючись до початку цієї промови й досвіду Міжнародного Червоного Хреста, для подібних організацій дуже важливо завоювати повагу й довіру. Наведемо приклад: у Лівані Орден діє вже понад 30 років, забезпечуючи нужденних християн і мусульман їжею, притулком і надаючи їм медичну допомогу. На цій землі, де постійно спостерігаються безжалісні утиски, Орден оточують почуття загальної довіри та глибокої поваги. Присутність Ордену є символом солідарності і співіснування.

Отже, словосполучення «гуманітарна дипломатія» насправді може відображати можливість впровадження політичних заходів задля досягнення гуманітарних цілей, збагачення й посилення принципів міжнародного гуманітарного права, супроводжуючи їх духом (почуттями) і справжніми цінностями людей, які зазнають страждань.